

Torsdag 6 april 2017

Mästerlig Zacharias

Uppsala Kammarorkester

**Dirigent och solist
Christian Zacharias**

**MU
SIK**
I UPPLAND

Program

Frank Martin
1890-1974

Etudes pour orchestra à cordes
Ouverture: Andante con moto
Etude 1 pour l'enchaînement des traits
Etude 2 pour le pizzicato
Etude 3 pour l'expression et le "sostenuto"
Etude 4 pour le style fugué

Joseph Haydn
1732-1809

Symfoni nr 96 D-dur Hob. I:96 "Miraklet"
Adagio - Allegro
Andante
Menuetto - Allegretto
Finale: Vivace assai

PAUS

Robert Schumann
1810-1856

Tre fantasistykken op 111
Sehr rasch, mit leidenschaftlichem Vortrag
Ziemlich langsam
Kräftig und sehr markiert

R. Schumann

Konzert-Allegro mit Introduktion op 134

Antonín Dvorák
1841-1904

ur Legender Op 59
1. *Allegretto*
2. *Molto moderato*
10. *Andante*
3. *Allegro giusto*

Konserten beräknas pågå till kl 21.10

Uppsala Kammarorkester

Violin 1

Klara Hellgren, *konserstmästare*
Nils-Erik Sparf, *konserstmästare*
Dinara Mansurova
Katarina Edvardsson
Dag Alin
Anders Lagerqvist
Anders Inge

Violin 2

Bartosz Cajler
Elin Emtell Rubinsztejn
Catharina Ericsson
Christina Gustavsson Hamberg
Staffan Ebbersten
Gabriele Freese

Viola

Bernt Lysell
Jörgen Sandlund

Olof Ander

Åsa Stove Paulsson

Violoncell

Per Nyström
Gunnar Jönsson
Maria Böhm
Kristin Alsos-Strand

Kontrabas

Barbro Lennstam
Sigrid Granit
Roger Bergman

Flöjt

Kristina Ålåker
Tove Edqvist

Oboe

Maria Bolton
Daniel Burstedt

Klarinett

Charlotta Savander
Magnus Holmänder

Fagott

Sven Aarflot
Magnus Bagge

Horn

Fredrik Dickfelt
Lennart Svensson
Magnus Wretblad
Britt Crafoord

Trumpet

Bengt Fagerström
Paul Häggblöf

Trombon

Birgitta Lagerstedt

Pukor

Christer Ferngren

Martin, Haydn, Schumann och Dvořák

Schweizaren **Frank Martin** såg J.S. Bach, wienklassikerna och Brahms som sina främsta inspirationskällor, men fascinerades också av Chopin, Franck, Debussy och Ravel. Han utbildade sig aldrig inom traditionella musikinstitutioner, fysik och matematik var vad han studerade. Bland hans intressen fanns även antroposofins skapare Rudolf Steiners rörelsekonst eurytmin, med dess inslag av fysisk rytmisk träning, terapi och musikaliska övningar. *Études pour orchestra à cordes* från 1956 skrevs på beställning av läkaren och dirigenten Paul Sacher för hans berömda kammarorkester i Basel. Konsertetyden som sådan tillhör Frédéric Chopins uppfinningar. Ett kort stycke som tränar upp musikaliska färdigheter, men som samtidigt har tillräcklig musikalisk substans för att fungera som njutbart i konsertsalen. Martins etyder för stråkorkester är fyra till antalet med en inledande uvertyr. Etyderna trimmar därefter olika discipliner, som att hålla ihop ett melodiskt skeende trots att det hoppar runt mellan instrumentgrupperna, att spela pizzicato, uttrycksfullhet och legatospel. Slutligen ett möte med fugans konst, som alternativ till titeln *Pour le style fugué* angav Martin också *Chacun et chaque chose à sa place* - alla och allt på sin plats.

Då den musikälskande fursten Nikolaus I Esterházy avled i slutet av december 1790 innebar det en stor förändring i **Joseph Haydns** liv. Denne hans arbetsgivare hade stått för närmare trettio års trygghet med möjlighet till idogt utvecklande av symfoniformen. Samtidigt hade furstens vurm för opera inneburit att Haydn i allt högre grad känt sig som lite för mycket av en ren operakapellmästare. Hans storhet som symfoniker var väl känd för impressarion Johann Peter Salomon i London, vid furstens frånfälle på resa i Tysk-

land. Salomon agerade snabbt, fortsatte till Wien och övertalade Haydn att komma till England och presentera nya verk vid Salomons konsertserier i Hanover Square Rooms. Haydn hade hoppats att han hade tillräckligt med symfonier i bagaget för att inte behöva anstränga sig så mycket, men det dynamiska London krävde nytt, nytt, nytt. "Inte en enda dag är jag fri från arbete, jag kommer att tacka Herren då jag kan lämna London", klagade tonsättaren per brev 1792. Under denna tid, med klart bättre orkesterresurser än hos Esterházy, tillkom symfonierna som vi känner som nr 93-98, alltså även *Symfoni nr 96*, den första som skrevs direkt för Salomons band, kallad *Miraklet* och uruppförd 11 mars 1791. Mer om det strax. Efter två ansträngande år blev Haydn fri - men nu tycks Wien plötsligt ha upplevts som lite för tråkigt. Londons musikliv och de många Haydn-beundrarna där lockade igen, och det blev återresa 1794.

Resten av de tolv så kallade Londonsymfonierna skrevs under drygt ett år. Och det var faktiskt först nu som det avsedda miraklet inträffade. Konsertserierna hade flyttats till King's Theatre i Haymarket, orkestern nu ännu större och bättre. Inför uruppförandet av *Symfoni nr 102* den 2 februari 1795 flockades publiken framme vid orkesterdiket för att få sig en titt på den store tonsättaren. Plötsligt damp en gigantisk ljuskrona ner på balkongen i salens bakre del, där publiken nyss suttit om de inte varit så kändissugna. Ingen skadades. Hur smeknamnet hamnade hos fel symfoni är oklart. Fakta framgår tydligt av *Morning Chronicle* från den 3 februari, men alla hade väl inte läst det numret. De tolv Londonsymfonierna bidrog mer än några andra till att befästa Haydns ställning i genren. Han återvände aldrig till symfonin, de återstående åren av hans liv ägnades främst

åt körverk som *Skapelsen*, *Årstiderna* och de mässor som hans nye arbetsgivare Nikolaus II Esterházy önskade sig.

”Robert har skrivit tre pianostycken med ett väldigt allvarligt och passionerat uttryck, jag tyckte mycket om dem”. Så skrev Clara Schumann om *Tre fantasistycken* i sin dagbok i september 1851. **Robert Schumann** hade redan börjat lida av de psykiska störningar som med åren blev allt allvarligare och som till sist blev hans död. Att han 1850 blivit stadskapellmästare i Düsseldorf gjorde honom i längden inte heller speciellt gott, även om det gick bra i början. Schumann lär inte varit någon vidare dirigent, och han mötte snart motstånd från musiker, lokala notabiliteter och annan publik. Därför arbetade han allt mer intensivt i hemmet med sina kompositioner. Många av de senare verken har missförståtts och förtalats, originella drag hos dem har kopplats till tonsättarens mentala problem istället för hans faktiska kreativa originalitet. 1853 var året för det legendariska mötet mellan makarna Schumann och Johannes Brahms, som ledde till livslång vänskap mellan honom och Clara. Samma år komponerades *Introduktion och konsert-allegro* för piano och orkester, ett av Schumanns tre verk för kombinationen där det bara är den berömda pianokonserten som fått berättigad uppmärksamhet. Introduktionens melankoli är karaktäristisk för början av tiden i Düsseldorf, är det kanske Byrons Manfred eller Shakespeares Hamlet som anas här? Kombinationen av den stämningen med pianistisk briljans är ett typiskt uttryck för Schumanns mästarskap. På deras trettonde bröllopsdag den 12 september 1853 fick Clara en ny flygel av Robert. På flygeln hade han placerat ett antal kompositioner från samma år, bland annat den här aktuella, tillägnad henne. ”Är jag inte världens lyckli-

gaste kvinna?” skrev Clara i dagboken. Men i slutet av samma månad dök alltså Brahms upp - dedikationen ändrades till hans namn! I samförstånd mellan makarna, kan man ändå tro, de var ju båda lika imponerade av den unge hamburgaren.

Då **Antonín Dvořák** skrev sina tio *Legender* år 1881 hade det börjat gå riktigt bra för honom. Han hade fullbordat sin sjätte symfoni som snart skulle stärka ryktet i London, Budapest, Wien och andra viktiga städer. Nu satt det fint med uppgiften att skriva något lite mindre till formatet. Liksom den inte av alla älskade kritikern Eduard Hanslick, föga kärleksfullt porträtterad som Sixtus Beckmesser i Richard Wagners *Mästersångarna* i Nürnberg, tillhörde Brahms Dvořáks fans. Hanslick (för övrigt född i Prag) och den tyske tonsättaren hade båda ingått i den kommitté som en gång förbättrat böhmarens livskvalitet genom att tilldela honom ett österrikiskt statligt stipendium för ”unga, fattiga och talangfulla” musiker. Brahms hade sammanfört honom med förläggaren Simrock. Denne hade beställt en första uppsättning *Slaviska danser* av Dvořák, och kunde skratta hela vägen till banken åt det ekonomiska resultatet. Överförtjust begärde han en andra omgång, men i förstone blev svaret istället legenderna i pianoduettform. När Simrock bad om orkestrering av åtminstone fem av dem, fick han snabbt allihop i tonsättarens orkesterdräkt. Vad syftar titeln på? En legend helt utan bakomliggande berättelse är ju egentligen en självmotsägelse, men Dvořák hade inget att meddela i frågan. Kanske hade det med saken att göra att legenderna tillägnats Hanslick, som var närmast besatt av kravet på att musik skulle vara ”absolut”.

Gunnar Lanzky-Otto

Christian Zacharias, dirigent/piano

Christian Zacharias är en av världens främsta pianister och dirigenter. Hans drygt 30-åriga karriär började som pianist men han kombinerar det gärna, såsom ikväll, med rollen som dirigent. Genom åren har han fått priser och utmärkelser för sina musikaliska insatser, 2007 Midem Classical Award "Artist of the Year" och i Frankrike "Officier dans l'Ordre des Arts et des Lettres" för att nämna några. Mellan 2000-2013 var han konstnärlig ledare och chefsdirigent för Lausannes kammarorkester. Christian Zacharias har täta samarbeten med orkestrar såsom St. Paul Chamber Orchestra, Bostonsymfonikerna, Göteborgs Symfoniker och Kammarorkestern i Basel. Men han är också en mycket efterfrågad kammarmusiker och framträder ofta tillsammans med musiker som violinisten Frank Peter Zimmermann eller i solokonsert som han håller runtom i världen.

Ett flertal hyllade inspelningar finns med Christian Zacharias, kompletta cykler av Schuberts och Mozarts pianosonater, Beethovens samtliga fem pianokonsert. Och med Lausannes kammarorkester finns en serie med Mozarts samtliga pianokonsert, Schumanns verk för piano och orkester samt Chopins pianokonsert.

Christian Zacharias är tysk medborgare men föddes i Indien 1950. Vid elva år antogs han vid musikhögskolan i Karlsruhe. Hans stora genombrott var då han vann första pris vid Raveltävlingen 1975.

Det är med stor glädje som Uppsala Kammarorkester nu för första gången samarbetar med Christian Zacharias.

"It is the essence of the music that I am trying to convey. You have to 'speak' music, not Swedish, German or English. I want to present music as a language and a means of storytelling. I want to show other people what amazes me, what is hidden beneath the notes."

/Christian Zacharias

Musik i Upplands kommande konserter

Torsdag 11 maj kl 19.00

Våryra

Uppsala Kammarorkester, Paul Mägi, dirigent, Bernt Lysell, violin

Bartók: Violinkonsert, Sjostakovitj: Symfoni nr 1

Stora salen, Uppsala Konsert & Kongress

Konsertintroduktion kl 18.20, Anders Lagerqvist berättar om Bartóks andra violinkonsert

Lördag 13 maj 16.00

Carte Blanche

Trio X och hemliga gäster

Restaurangen, Uppsala Konsert & Kongress

Arrangörer: Musik i Uppland, Uppsala Konsert & Kongress i samarbete med Musikens Hus Vänner

Unlimited Chamber

Kammarmusik i avslappnad miljö. Uppsala Kammarorkester bjuder in till tre försommarskvällar med den bästa klassiska musiken i Uppsala Konsert och Kongress restaurang.

Fredag 2 juni 19.00

Gäst: David Huang, piano

Forellkvintetten och Stråkkvartett av Schubert

Lördag 3 juni 15.00

Musik av Beethoven

Söndag 4 juni 18.00 *Fransk afton*

Gäst: Katija Dragojevic, sopran

Biljett: 180 kr/konsert, 350 kr för alla tre konserterna.

Arrangörer: Musik i Uppland och Uppsala Konsert & Kongress

Musik i Uppland samarbetar med Vi-skogen

Utöver en blomma, som tack till våra artisters medverkan planterar Musik i Uppland fem träd i Vi-Skogen som en gåva till vår gemensamma jord.

Musik i Uppland, Box 3106, 750 03 Uppsala, tel. 018-17 19 20, info@musikiuppland.se

Länsmusikchef: Peter Waldemarsson 018-17 19 33

Orkesterchef: Mona Gunnarsson 018-17 19 36, mona.gunnarsson@musikiuppland.se

Orkesterassistent: Johannes Risberg 018-17 19 26, johannes.risberg@musikiuppland.se

Foto: Klaus Rudolph

Se Musik i Upplands aktiviteter också via facebook, twitter och youtube.
www.musikiuppland.se

**MU
SIK**
I UPPLAND